

СПІВПРАЦЯ НАУКОВЦІВ УКРАЇНИ І МАКЕДОНІЇ

Оксана МИКИТЕНКО

Традиційна щорічна зустріч науковців України і Македонії цього року проходила у жовтні у Республіці Македонія. Впродовж шести днів у Скоп'є та Охриді тривало творче спілкування українських та македонських колег, яке ще раз підкреслило важливість наукових контактів обох країн. 18-19 жовтня 2005 року у Скоп'є у приміщенні МАНМ відбулася міжнародна наукова конференція "Наука у процесі наближення Македонії та України до Європейського Союзу", яка засвідчила поглиблення співпраці Національної Академії наук України та Македонської Академії наук і мистецтв.

Конференція мала багатогалузевий і різнопрофільний характер та високий статус завдяки участі провідних науковців обох країн, стала, по суті, днями науки України в Македонії за традицією попередніх років. Ця традиція була засвідчена й презентованими на урочистому відкритті у конференц-залі МАНМ виданнями: "Українсько-македонський збірник. Випуск 1" (Київ, 2005), де вміщено, зокрема, доповіді, виголошені на попередній Міжнародній науковій конференції "Роль науки у соціальній трансформації суспільств України і Республіки Македонія" (Київ, 31 травня — 7 червня 2004 р.), та "Українсько-македонський розмовник" (О. Онищенко, Б. Ристовські, В. Русанівський, Л. Шевченко, В. Чорний-Мешкова) (Київ: Довіра, 2005), які видала Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Про поглиблення співпраці між Академіями наук Македонії і України говорив, відкриваючи конференцію, голова організаційного комітету і Товариства македонсько-українського співробітництва, академік Блаже Ристовські. Сердечно привітав українсько-македонську конференцію Президент МАНМ академік Цветан Грозданов, наголосивши на необхідності спільних проектів у різних галузях науки. Лист-вітання від Президії НАНУ зачитав перший заступник головного ученого секретаря НАНУ В. Ємельянов. Привітання надіслали Університет "Св. Кирила і Мефодія" та посольство України в Республіці Македонія.

Доповіді й виступи, що прозвучали на конференції, засвідчили актуальність різних аспектів наукових проблем в умовах сучасних євроінтеграційних процесів. Про правові засади євроінтеграції йшлося, зокрема, у доповіді керівника Центру стратегічних досліджень МАНМ академіка Н. Ключева "Деякі аспекти щодо моделі Європейського Союзу". Доповідач підкреслив, що зацікавленість наших країн у членстві в Європейському Союзі, визначена як основна стратегічна мета, вимагає залучення наукових сил з метою проведення об'єктивного наукового аналізу як щодо захисту національних інтересів — ідентичності й суверенітету, культури, економічного зростання тощо, так і задля гармонійної співпраці з іншими країнами-членами Союзу. Проблема належного якісного інформативно-технологічного забезпечення сучасних наукових проектів в умовах євроінтеграції порушена в доповіді керівника Дослідного центру енергетики, інформатики і матеріалів, академіка Й. Поп-Йорданова та д. Н. Марковської. Питань вивчення геологічних пам'яток в Україні, а також завдань, що постають у зв'язку із перспективою приєднання країни до Європейського співтовариства, торкнулися у спільній доповіді головний науковий співробітник Інституту геологічних наук НАНУ, доктор геолого-мінералогічних наук В. Ємельянов та аспірантка цього Інституту А. Нікітіна.

Про досвід застосування нових технологій у сейсмічних проектах у Македонії розповів директор Інституту інженерії землетрусів та інженерної сейсмології проф. д. М. Гаревські.

Окремий блок було представлено доповідями з природознавства та медицини. Академік МАНМ Г. Єфремов ознайомив присутніх із діяльністю очолюваного ним Дослідного центру генної інженерії та біотехнології й сучасними напрямками молекулярної медицини у Македонії. Тему біомедицини продовжила доповідь голови Південного наукового центру НАНУ, директора фізико-хімічного інституту ім. А. В. Богатського, академіка С. А. Андронаті "Біологічно активні речовини та їхні молекулярні мішені в організмі". На актуальних проблемах гідроекології було зосереджено ува-

гу директора Інституту гідробіології НАНУ, академіка В. Д. Романенка ("Гідроекологічні проблеми України в контексті європейської водної політики"). Директор Гідробіологічного центру в м. Охрид д. Г. Костоські розповів про вивчення екосистеми Охридського озера.

У доповідях з соціогуманітарних наук наголушувалося на значенні співпраці українських та македонських науковців в умовах європейської інтеграції та світової глобалізації, що вимагає активізації культурно-гуманітарного потенціалу у збереженні та розвитку національної самобутності обох країн. Парадоксальну ситуацію сьогодення, коли наука стає "базовим двигуном" європейських інтеграційних процесів, залишаючись при цьому у багатьох випадках дезінтегрованою, було окреслено у доповіді керівника Лексикографічного центру МАНМ, академіка Г. Старделова "Об'єднана європейська наука (нова парадигма)". Питання мовної політики, як в історичному контексті, так і на сучасному етапі, стали предметом ряду доповідей. Так, академік П. Ілієвські звернув увагу на драматичні моменти в історії македонської літературної мови, пов'язані з її кодифікацією ("Ставлення сусідів до новосформованих літературних мов: аналогії між македонською та українською мовами"). Важливі питання соціолінгвістичних досліджень були в центрі уваги завідувачки кафедри історії української мови Інституту філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка, доктора філологічних наук Л. І. Шевченко ("Статус лінгвістики в гуманітарній перспективі сучасного українського суспільства"), яка ознайомила присутніх з специфікою мовної ситуації в Україні. Про актуальні питання співвідношення державної мови з мовами етнічних меншин йшлося у доповіді д. Л. Тантуровської "Європейська хартія про регіональні мови та мови меншин як правовий акт та мовний текст".

Історія культурних і наукових зв'язків між Україною та Македонією, що має тривалу традицію й позначена видатними постатями, постійно перебуває у колі уваги македонських колег. Той факт, що незабаром виповнюється 160 років від часу перебування на теренах Македонії відомого славіста, українця за походженням, професора Одеського університету В. І. Григоровича, став приводом для звернення до наукового доробку вченого у доповіді академіка

Г. Тодоровського "Віктор Іванович Григорович як дослідник Македонії". Про сучасне комплексне вивчення традиційної, зокрема обрядової, культури Македонії, важливе також в аспекті наукової співпраці і тісних контактів народознавчих інститутів наших країн, розповіла провідний науковий співробітник ІМФЕ, канд. філол. н. О. О. Микитенко ("Сучасні регіональні етно-фольклорні дослідження в Республіці Македонія"). Проблеми теоретичного, історіографічного, соціально-економічного характеру, з якими історична наука, зокрема у Македонії, зіткнулася на початку ХХІ ст., було розглянуто в доповіді "Македонська історична наука та європейські стандарти", яку виголосив директор Інституту національної історії д. Т. Чепрганов, тоді як д. Г. Манев (Інститут соціальних і політико-правових досліджень) зосередив увагу на значенні наукового партнерства у наближенні Македонії до ЄС.

Міжнародна наукова конференція "Наука у наближенні Македонії та України до Європейського Союзу" ще раз засвідчила, що "наші країни пов'язує не лише спорідненість мов і культур, схожість історичної долі, але й багато у чому — подібність завдань, які нашим народам і державам, нашим вченим доводиться вирішувати нині з метою прискорення економічного і соціального поступу, розбудови ринкової економіки і громадянського суспільства, інтеграції України і Республіки Македонія у європейські структури. З огляду на це тісна співпраця, постійний обмін досвідом набувають для нас особливого значення"¹.

Обмін думками тривав і по закінченні конференції, під час подорожі по Македонії, організованої МАНМ та посольством України, під час перебування делегації в Охриді, де в одному з давніх центрів просвітництва і культури — монастирі Св. Наума, що височіє над Охридським озером біля кордону з Албанією, проходила наукова конференція "Святий Наум Охридський — життя і діяльність", присвячена 1100-річчю зведення монастиря. З великою вдячністю учасники й почесні гості конференції, серед яких були Голова уряду Македонії п. Владо Бучковські, митрополит усієї Македонії владика Стефан, Президент МАНМ академік Цветан Грозданов та ін., сприйняли сердечні слова з берегів далекого Дніпра, якими українські колеги вітали високе

наукове зібрання, підкресливши неперервність культурних і духовних взаємин наших країн в контексті європейської традиції.

Про давнє культурне підґрунтя наших зв'язків та життєдайність духовної традиції ми пересвідчилися й трохи згодом, коли нас зустрічали у Лесновському та Осоговському монастирях. У гірському селі Лесново розташований монастир XI ст., заснування якого пов'язується з іменем преподобного Гаврила Лесновського. Монастир, як один з найбільших середньовічних культурних центрів, був широко відомий завдяки чи не найбільшій на Балканах бібліотеці та скрипторіуму. Свого часу тут працювало чимало визначних культурних діячів, серед них Станіслав Граматик, діяльність якого припадає на першу половину XIV ст. На жаль, чимало з стародавніх рукописів впродовж XIX – поч. XX ст. потрапили за межі Македонії і нині зберігаються в бібліотеках Софії, Белграда, Загреба, Москви та Санкт-Петербурга.

Наша надзвичайно цікава подорож з Охрида через усю Македонію з південного заходу майже до самого кордону з Болгарією закінчилася увечері, де біля містечка Крива Паланка нас урочисто зустріли у монастирі Св. Іоакима Осоговського (XII ст.). Цей величний монастир, що стоїть на високих пагорбах в оточенні мальовничих лісів, неначе створений для того, щоб постійно нагадувати про невичерпність потенціалу культурно-духовної й художньої традиції, яку в Македонії дбайливо плакають і яка є тут актуальним чинни-

ком сучасного суспільного життя. У монастирі розгорнуто художню галерею, відбуваються цікаві культурні акції – міжнародна художня колонія “Святий Іоаким Осоговський” та літня школа архітектури. Про це розповів, знайомлячи з монастирем, митрополит Полосько-Кумановський Кирил, згадуючи й свою зустріч 2003 року з Віктором Андрійовичем Ющенком під час церемонії відкриття й освячення храму Святої Трійці у місті Радовиш – унікального за своїм мистецьким рівнем й визнаного європейськими експертами як вершина православного зодчества XXI століття, у спорудженні й оздобленні якого брали участь українські майстри.

Цікава й сердечна розмова про тяглість духовної традиції, про допомогу з боку громадськості у відбудові монастиря та проведенні культурних акцій, про взаємозв'язки з УАПЦ, а також проблеми, з якими стикається МАПЦ щодо свого визнання, тривала до пізнього вечора. А на ранок наступного – шостого – дня ми поверталися знову до Скоп'є, щоб попрощатися з цією країною вже із літака, зберігаючи у серці яскраві враження від подорожі, та чекати на нову зустріч з македонськими колегами у Києві.

Київ

1. *Іван Курас. Роль соціогуманітарних наук у забезпеченні суспільних перетворень в Україні // Українсько-македонський науковий збірник. Випуск 1. – Київ, 2005. – С. 63.*

КОНФЕРЕНЦІЯ З ПРОБЛЕМ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

О. М.

8-11 вересня 2005 року у місті Поморіє (Болгарія) відбулася міжнародна наукова конференція “Узбережжя, море і Європа. Моделі інтеркультурної комунікації”. Організатором конференції виступив Інститут фольклору Болгарської Академії наук, який разом із муніципалітетом міста та при під-

тримці Міністерства освіти і науки, а також при сприянні історичного музею, бібліотеки та культурного осередку “Просвіта” у місті Поморіє, провів цей важливий і резонансний міжнародний науковий захід.

Варто зазначити, що у наукових програмах Інституту фольклору БАН дослідження